

MAANDBLAD VAN „OUD-UTRECHT”

VEREENIGING TOT BEOEFENING EN TOT VERSPREIDING VAN
DE KENNIS DER GESCHIEDENIS VAN UTRECHT EN OMSTREKEN

1 JUNI
1942

ONDER REDACTIE VAN:
G. A. EVERS

17^e JAARGANG
N° 6

UITGAVE DER VEREENIGING. ADRES: VAN SPEIJKSTRAAT 20

MAURITS VAN SAKSEN ALS KIND TE UTRECHT.

Maurits van Saksen, de latere maarschalk van Frankrijk, werd den 28sten October 1696 te Goslar geboren. Hij was de natuurlijke zoon van Friedrich August I, keurvorst van Saksen en koning van Polen, bijgenaamd de Sterke (1670—1733), en van Maria Aurora, gravin von Königsmark (1662—1728). Zijn vader was, volgens de geschiedschrijvers, een vorst van meer dan gewone bekwaamheden, doch ijdel en praallievend, zijn moeder een bijzonder mooie, geestige en ontwikkelde vrouw, doch ongedurig en avontuurlijk. Toen Maurits geboren werd, was de genegenheid van den vader reeds weer op een andere vrouw overgegaan en verkeerde gravin Aurora in moeilijke omstandigheden. Geldzorgen zijn haar gedurende haar geheele leven blijven drukken.

Op ruim 30-jarigen leeftijd, toen de kans op een passend huwelijk niet groot meer scheen, had ze, om haar toekomst te verzekeren, reeds de mogelijkheid harer opneming in het voormalig klooster van Quedlinburg overwogen. Quedlinburg, in 936 gesticht, was een hoog-adellijk stift met aanzienlijke inkomsten, dat in 1539 een evangelisch-protestantsche instelling was geworden; de abdis genoot landsheerlijke rechten en was stemgerechtigd lid van den rijksdag. De verhouding tot den keurvorst, vermoedelijk in 1695 ontstaan, deed Aurora het voornemen, om een plaats in Quedlinburg te vragen, voorloopig vergeten, maar na haar verwijdering van het Saksische hof en de geboorte van een kind was deze voorziening in haar bestaan meer dan ooit noodig geworden. In 1698 gelukte het haar als „koadjutorin” te worden opgenomen, twee jaar later tot „probstin” te worden gekozen, doch haar benoeming tot abdis, waarop ze gerekend had, is door allerlei verwickelingen verhinderd.

Ingevolge den wensch van zijn vader¹⁾ werd de achtjarige Maurits onder leiding van een goeverneur naar Nederland gezonden en blijkens enkele bewaard gebleven brieven verbleef hij in het najaar van 1704 te Utrecht. Evenals in het vorig jaar een reis door oostelijk Duitschland, zal ook deze tocht wel in den reiswagen der gravin zijn ondernomen, Behalve voor den jongen graaf

was in dien wagen plaats voor den goeverneur. Delorme, diens vrouw en zoon, een leeraar en de dienstmaagd, Annelise.

„Met den lieven, kleinen man gaat het dagelijks beter”, rapporteerde Delorme den 21sten October 1704, van Utrecht uit, aan de gravin. „Na de lesuren in aardrijkskunde, geschiedenis, conversatie, dansen enz., worden naar landsgebruik wandeltochten gemaakt”.

Na een korte vacantie in Duitschland, kwam Maurits in Holland terug en vertoefde hij onder leiding van een anderen goeverneur, De Stöteroggen, in Den Haag. Daar verbleef het gezelschap, waarbij ook de ondergoeverneur, Chelle of Schelle was, in het hotel „de maarschalk Turenne” aan de Korte Houtstraat, tegen een vergoeding van 196 livres per maand. In de lente van 1707 was Maurits weer te Utrecht, waar ook de prins van Merseburg verblijf hield, hij met de graven Serin en Hamilton bezoeken wisselde en met een zekeren mijnheer Dankelmann ter jacht ging. Uit de weinige bewaard gebleven en door Paul Burg ²⁾ gepubliceerde brieven blijkt verder niet meer, dan dat Maurits in December 1709 nogmaals te 's Gravenhage en in Januari 1710 te Utrecht vertoefde. De 14-jarige studeert dan, zooals hij aan zijne moeder bericht, harder in een dag dan tevoren in een week, doch heeft inmiddels het bevel van zijn vader ontvangen, om den veldtocht tegen Frankrijk in de zuidelijke Nederlanden, in 't gevolg van graaf Von der Schulenburg, een der befaamdste krijgskundigen van zijn tijd, mee te maken. Na afloop van dien veldtocht riep zijn vader hem in December 1710 naar Saksen terug en enkele maanden later erkende hij den jongen graaf als wettigen zoon. Tien jaar daarna, in 1720, ging graaf Maurits in Franschen krijgsdienst over, toonde zich in verschillende veldslagen een kundig en dapper krijgsman en werd in 1744 tot maarschalk van Frankrijk verheven. In 1748 trad hij uit den actieven dienst, woonde sindsdien op het kasteel Chambord, waar hij den 30sten November 1750 overleed.

Uit zijne gedenkschriften blijkt niet, dat Utrecht een bijzonderen indruk bij hem had gewekt of ongewone herinneringen had achtergelaten, want er wordt niet over gesproken, en blijkbaar heeft hij de stad ook niet meer bezocht. E.

1) Flathe, Moritz Graf von Sachsen. In: Allgemeine Deutsche Biographie. Bd. XXII. Leipzig, 1885. 8°. Blz. 305—367.

2) P. Burg, Die schöne Gräfin Königsmarck. Ein bewegtes Frauenleben um die Wende des 17. Jahrhunderts aus den Briefen, Akten, Urkunden und glaubwürdigen Überlieferungen dargestellt. Braunschweig [, 1919]. (XVI en 446 blzn. met portrn., pltn. en facs.) 8°.